Nasjonal trusselvurdering 2021

PST
POLITIETS SIKKERHETSTJENESTE

PSTs nasjonale trusselvurdering er en av tre offentlige trussel- og risikovurderinger som utgis i første kvartal hvert år. De øvrige gis ut av Etterretningstjenesten og Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

Politiets sikkerhetstjeneste (PST) er Norges nasjonale innenlands etterretnings- og sikkerhetstjeneste, underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. PST har som oppgave å forebygge og etterforske alvorlig kriminalitet mot nasjonens sikkerhet. Som ledd i dette skal tjenesten identifisere og vurdere trusler knyttet til etterretning, sabotasje, spredning av masseødeleggelsesvåpen, terror og ekstremisme. Vurderingene skal bidra i utformingen av politikk og støtte politiske beslutningsprosesser. PSTs årlige trusselvurdering er en del av tjenestens åpne samfunnskommunikasjon der det redegjøres for forventet utvikling i trusselbildet.

Etterretningstjenesten (E-tjenesten) er Norges utenlands etterretningstjeneste. Tjenesten er underlagt forsvarssjefen, men arbeidet omfatter både sivile og militære problemstillinger. E-tjenestens hovedoppgaver er å varsle om ytre trusler mot Norge og prioriterte norske interesser, støtte Forsvaret og forsvarsallianser Norge deltar i og understøtte politiske beslutningsprosesser med informasjon av spesiell interesse for norsk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikk. I den årlige vurderingen «FOKUS» gir E-tjenesten sin analyse av status og forventet utvikling innenfor tematiske og geografiske områder som tjenesten vurderer som særlig relevant for norsk sikkerhet og nasjonale interesser.

NSM

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) er fagmyndighet for forebyggende sikkerhet. NSM gir blant annet råd om og fører tilsyn med sikring av informasjon, informasjonssystemer, objekter og infrastruktur av nasjonal betydning. Videre er NSM nasjonalt fagmiljø for digital sikkerhet og har på nasjonalt nivå ansvar for å oppdage, varsle og koordinere håndtering av alvorlige digitale angrep. I rapporten «Risiko 2021» vurderer NSM risikoen for at samfunnet skal rammes av tilsiktede handlinger som direkte eller indirekte kan skade viktige samfunnsinteresser.

Innledning

Arbeidet med trusselvurderingen 2021 har pågått i en tid preget av en global pandemi. Nasjonale myndigheter i de fleste land er stilt overfor store utfordringer med å ivareta borgernes behov for både helsemessig og økonomisk trygghet. Nedstengning av samfunn og omfattende reiserestriksjoner har imidlertid store omkostninger. De langsiktige konsekvensene av koronapandemien og hvordan disse vil påvirke trusselbildet er usikre.

Trusler i det digitale rom vil fortsette i 2021. Den digitale trusselen fra statlige aktører er alvorlig, og ingenting tyder på at den blir redusert. Samtidig ser vi en utvikling der ekstreme grupper og potensielle terrorister formes og påvirkes av propagandaen fra digitale nettverk. Arbeidet med å identifisere, avdekke og forebygge trusler i det digitale rom griper dermed inn i de fleste av PSTs oppgaver.

PSTs nasjonale trusselvurdering er en viktig del av tjenestens samfunnskommunikasjon. Målgruppen er norsk offentlighet som ønsker informasjon om forventede utviklingstrekk i trusselbildet. I fremstillingen er vi avhengige av å avveie mellom enkelhet, tydelighet og det å presentere et sett med generelle vurderinger. Det vil derfor være opp til den enkelte bruker av vurderingen å tilpasse den til egen virksomhet. Når vi presenterer vurderingen på denne måten, er det i tillegg med en forventning om at brukerne varsler PST dersom de oppdager forhold som er omhandlet her.

PSTs vurdering av trusselutviklingen for det kommende året må sees i sammenheng med to supplerende analyser. For det første E-tjenestens «FOKUS 2021», som vurderer hvilke forhold i utlandet som vil ha betydning for Norge og norske sikkerhetsinteresser. For det andre NSMs «RISIKO 2021» og deres beskrivelse av sårbarheter i norske virksomheter og vurdering av risikoen for den nasjonale sikkerheten.

Bruk av sannsynlighetsord

I denne vurderingen bruker vi et sett med standardiserte sannsynlighetsord. Formålet med dette er å skape en mer ensartet beskrivelse av sannsynlighet i vurderingene og derigjennom redusere uklarhet og misforståelser. Begrepene og de tilhørende beskrivelsene av begrepenes betydning er utarbeidet i et samarbeid mellom politiet, PST og Forsvaret.

Meget sannsynlig

Det er meget god grunn til å forvente.
Over 90 % sannsynlighet.

Sannsynlig

Det er grunn til å forvente.
Mellom 60–90 % sannsynlighet.

Mulig

Det er like sannsynlig som usannsynlig.
Mellom 40–60 % sannsynlighet.

Lite sannsynlig

Det er liten grunn til å forvente.
Mellom 10–40 % sannsynlighet.

Svært lite sannsynlig

Det er svært liten grunn til å forvente.
Under 10 % sannsynlighet.

Oppsummering

Statlig etterretningsvirksomhet
Side 5–15

Flere lands etterretningstjenester vil det kommende året bruke store ressurser på etterretningsaktivitet i Norge. Formålet er å innhente informasjon og påvirke beslutninger. Russiske og kinesiske tjenester vil utgjøre den største trusselen.

Nettverksoperasjoner vil utgjøre den største delen av russisk og kinesisk etterretningsaktivitet mot Norge. Digital spionasje er kostnadseffektivt og innebærer liten risiko sammenlignet med andre etterretningsmetoder.

I 2021 vil fremmede staters etterretningstjenester kartlegge norsk infrastruktur og forsøke å rekruttere kilder. Russiske etterretningsoffiserer vil bruke mye tid på å pleie kontakt med personer i Norge.

Gjennom oppkjøp og investeringer i norsk næringsliv kan fremmede stater få tilgang til informasjon og innflytelse som det ikke er i Norges interesse at de får.

Flere stater vil det kommende året forsøke å skaffe teknologi i Norge som de ikke har lov til å kjøpe. Enkelte vil også utnytte akademia til ulovlig kunnskapsoverføring.

Autoritære regimer vil kartlegge og overvåke dissidenter og flyktninger som oppholder seg i Norge. Personer i norske eksilmiljøer kan bli utsatt for truende aktiviteter i 2021.

Politisk motivert vold – ekstremisme
Side 16–29

Ekstrem islamisme og høyreekstremisme forventes fortsatt å utgjøre de største terrortruslene mot Norge. Det vurderes som mulig at både ekstreme islamister og høyreekstremister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge det kommende året.

Trusselen fra ekstreme islamister vurderes som skjerpet. Bakgrunnen for dette er den økte spenningen mellom ytringsfriheten og det mange muslimer opplever som krenkelser av islam. Enkelte kan inspireres til å planlegge terror.

Det forventes økt radikalisering til høyreekstremisme det kommende året. Digitale plattformer vil være viktige arenaer for denne radikaliseringen, der enkelte kan inspireres til høyreekstrem terrorplanlegging.

Det er svært lite sannsynlig med terrorforsøk fra venstreekstremister i Norge. Bekjempelse av høyreekstremisme vil fremdeles være en samlende kampsak for disse.

Antistatlige strømninger, der staten anses som illegitim, vurderes å ha et potensial for å radikalisere enkelte personer i 2021.

Miljøaktivisme vurderes å være en sak som har et potensial for å radikalisere enkelte personer på sikt.

Trusselen mot myndighetspersoner
Side 30–34

Trusler mot myndighetspersoner forventes å øke noe i 2021. Dette forårsakes av enkeltes misnøye med Covid-19-tiltak, flere radikaliserte høyreekstreme samt økt eksponering av saker og politikere i forbindelse med stortingsvalget.

Statlig etterretnings-virksomhet

I 2021 vil utenlandske etterretningstjenester bruke store ressurser på å bryte seg inn i norske datanettverk. De vil også forsøke å rekruttere kilder og agenter. Målet deres er å få tilgang til informasjon og å påvirke norske beslutningsprosesser. Russisk og kinesisk etterretningsaktivitet vil utgjøre den største trusselen.

En russisk hackergruppe stod sannsynligvis bak nettverksoperasjonene mot Stortinget høsten 2020.

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide møter pressen utenfor Utenriksdepartementet.

FOTO: ØRN E. BORGEN / NTB

Hvorfor er etterretningsaktivitet skadelig for Norge?

Mens konsekvensene av et terrorangrep er umiddelbare, vil etterretningsoperasjoner først og fremst kunne skade oss på sikt og over tid. De fleste etterretningsoperasjoner i Norge skjer fordekt, og kan pågå lenge uten at de som rammes oppdager aktiviteten. Den samlede etterretningsaktiviteten i Norge kan ha store skadevirkninger på samfunnet, næringslivet og enkeltmennesker.

Om aktiviteten ikke avdekkes og motvirkes kan enkelte tjenesters operasjoner:

- svekke demokratiet vårt
- svekke vår sivile og militære krisehåndteringsevne
- redusere norske myndigheters legitimitet i befolkningen
- påvirke politiske beslutningsprosesser i strid med norske interesser
- svekke norske standpunkt i internasjonale forhandlinger
- svekke næringslivets konkurranseevne
- stjele sensitiv forskning og teknologi
- begrense enkeltpersoners ytringsfrihet

Nettverksoperasjoner

Statlig styrt spionasje i det digitale rom representerer en vedvarende og alvorlig trussel mot Norge. De siste årene har andre lands etterretningstjenester lyktes med å bryte seg inn i de digitale nettverkene til norske myndigheter og private virksomheter.

I 2021 vil nettverksoperasjoner utgjøre den største delen av russisk og kinesisk etterretningsaktivitet mot Norge. Digital spionasje er kostnadseffektiv og innebærer liten risiko sammenlignet med andre etterretningsmetoder. Statlige trusselaktører som forsøker å trenge seg inn i norske datanettverk, finner stadig sårbarheter de kan utnytte.

Det neste året vil norske virksomheter oppdage eller bli informert om at etterretningstjenester har forsøkt å få tilgang

Nettverksoperasjonen mot Stortinget

Høsten 2020 ble Stortinget og en rekke andre norske virksomheter utsatt for nettverksoperasjoner. PSTs etterforskning avdekket at hackergruppen kjent som APT-28 og Fancy Bear sannsynligvis stod bak operasjonen. Denne gruppen tilhører den russiske militære etterretningstjenesten GRU.

Fancy Bear er kjent gjennom flere saker i media. I 2018 siktet amerikanske myndigheter flere personer tilknyttet GRU for å ha stått bak hacking og etterretningsoperasjoner i forbindelse med presidentvalget i 2016. I tillegg skal Fancy Bear ha vært involvert i operasjoner mot internasjonale idrettsorganisasjoner og nasjonale idrettsforbund, samt offentlige virksomheter og nasjonalforsamlinger i flere land. Fancy Bear har i mange år gjennomført nettverksoperasjoner mot mål i Norge.

I operasjonen mot Stortinget lyktes de med å stjele sensitiv informasjon fra ulike e-postkonti. Vi vurderer det slik at aktørens formål var å innhente grunnleggende informasjon om norske forhold som kan brukes i nye og mer spissede etterretningsoperasjoner. Informasjon på avveie kan også bli brukt som et grunnlag for å forsøke å påvirke personer eller politiske prosesser i Norge. For eksempel kan sensitiv informasjon bli brukt til å presse representanter eller ansatte inn i et samarbeid. I tillegg kan slik informasjon på avveie bli brukt som et grunnlag for å påvirke politiske prosesser, herunder høstens stortingsvalg.

til informasjon i deres digitale nettverk. I tillegg må vi anta at mange operasjoner aldri vil bli oppdaget.

Offentlige og private aktører som arbeider med utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitikk vil være særlig utsatte. Det samme gjelder teknologiselskaper og forskningsmiljøer som arbeider med rombaserte tjenester, maritim teknologi, helse og forsvarsindustrien. I tillegg bør virksomheter i petroleumssektoren være forberedt på at uvedkommende vil forsøke å stjele informasjon fra deres datanettverk.

Inntrengingsforsøkene starter som regel ved at trusselaktøren rekognoserer virksomhetene og identifiserer verdier, ansatte og tekniske sårbarheter. Deretter har aktøren flere muligheter. Skreddersydde e-poster med infiserte vedlegg eller lenker som fremstår som legitime, vil fremdeles være en effektiv fremgangsmåte. En annen metode vil være å rette operasjonene mot internett-eksponerte tjenester, som for eksempel e-post. Her kan trusselaktøren blant annet utnytte svake passord og manglende tofaktor-autentisering til å oppnå urettmessig tilgang til datasystemer.

Trusselaktørene benytter globale nettverk av digital infrastruktur både i forkant og etterkant av sine operasjoner mot norske virksomheter. På denne måten forsøker de å skjule hvem de er, hva de leter etter og hva slags informasjon de har stjålet. Denne infrastrukturen har tradisjonelt bestått av dårlig sikrede servere. Vi ser imidlertid at etterretningstjenester anonymt leier serverplass i datasentre i Norge. Gitt en økning i antall slike datasentre i Norge den kommende tiden, er det fare for at sentre også her i landet blir brukt til å gjennomføre nettverksoperasjoner.

Formålet med hoveddelen av andre staters nettverksoperasjoner i Norge vil fremdeles være å stjele informasjon. Internasjonalt har vi imidlertid de siste årene sett eksempler på trusselaktører med evne og vilje til både å manipulere informasjon og sabotere digitale systemer. Slike operasjoner kan også ramme Norge.

Smarte byer

Utviklingen av 5G og tingenes internett fører til at stadig flere kommuner vil digitalisere, samkjøre og automatisere deler av sin virksomhet. Det vil gi kommunene mulighet til å effektivisere og forbedre sine tjenester. Smartby-teknologien skaper samtidig nye avhengigheter og bidrar til at det utvikles sensitiv informasjon innenfor stadig nye samfunnsområder. Det gir også fremmede stater nye etterretnings- og sabotasjemål som de potensielt kan true.

Økt sammenkobling av enheter, prosesser og tjenester til internett skaper lange og uoversiktlige digitale verdikjeder. Elementer som i utgangspunktet er godt sikret blir eksponert for sårbarheter gjennom andre mindre sikrede elementer i samme verdikjede. Oversikt og kontroll over disse havner ofte hos store utenlandske, kommersielle aktører.

Statlige aktører kan gjennom både åpen og fordekt deltakelse i forskning, utvikling, produksjon og vedlikehold av fysiske og digitale smartby-løsninger opparbeide seg en svært detaljert oversikt over Norges kritiske infrastruktur. En slik oversikt kan omfatte alt fra strømforsyning til trafikk, vann og avløp. I verste fall gir en slik oversikt alvorlige sårbarheter som kan bli brukt til å lamme en by eller en region.

Kartlegging av infrastruktur

I 2021 vil andre stater videreføre sine kartleggingsoperasjoner for å avdekke funksjoner og sårbarheter i vår kritiske infrastruktur. Enkelte etterretningstjenester synes også å ha et kontinuerlig behov for oppdatert informasjon om broer, havner, militære installasjoner, materiell og avdelinger. En stor del av denne kartleggingen vil bli gjennomført ved bruk av teknisk overvåkning.

I tillegg benytter enkelte etterretningstjenester personell i Norge til å dokumentere forhold i og ved blant annet militære installasjoner. De som utfører slike oppdrag kan ha ulike dekkstillinger, men vil i stor grad kunne reise fritt i Norge uten å gi andre forklaringer enn at de er turister.

Rekruttering av mennesker

En kjerneoppgave for etterretningstjenester er å rekruttere og føre hemmelige kilder. Enkelte tjenester bruker store ressurser på dette i Norge. Denne aktiviteten vil de videreføre i 2021.

Den største trusselen med hensyn til rekruttering vil komme fra russiske etterretningstjenester. Ved Russlands ambassade i Oslo arbeider det et betydelig antall etterretningsoffiserer. Disse bruker mye tid på å etablere og vedlikeholde relasjoner med personer i Norge. Virksomheten de driver er uønsket og skader Norge. Etterretningsoffiserene har diplomatisk immunitet og kan derfor ikke straffeforfølges av norske myndigheter.

En etablert kilde vil kunne gi en etterretningstjeneste unik informasjon om hva enkeltpersoner, bedrifter, offentlige virksomheter eller politiske institusjoner gjør eller planlegger å gjøre. En kilde kan også gi informasjon om uenigheter, interne konflikter og eventuell misnøye i en virksomhet. Vedkommende kan i tillegg bli bedt om å finne andre typer sårbarheter som en etterretningstjeneste kan utnytte. Blant annet vil informasjon om en virksomhets rutiner, sikkerhetstiltak og IKT-infrastruktur være ettertraktet informasjon i planleggingen av nye etterretningsoperasjoner. En kilde eller en agent kan også bli instruert til å påvirke beslutninger i det skjulte.

Etterretningsoperasjoner i Norge er planmessige og utviklingen av potensielle kilder kan pågå over mange år. Blant annet ser vi at etterretningsoffiserer oppsøker unge mennesker som de antar på lang sikt vil kunne få innflytelse og informasjonstilgang.

I 2021 vil rekrutteringsforsøk rette seg mot personer med direkte eller indirekte tilgang til sensitiv informasjon. Vi ser regelmessig at etterretningsoffiserer i Norge tar kontakt med personer som ikke selv har tilgang til informasjonen offiserene er ute etter, men som inngår i et nettverk av relevante personer med slik tilgang.

Etterretningsoffiserene bruker ulike arenaer for å identifisere og etter hvert komme i kontakt med potensielle kilder. For eksempel vil åpne seminarer og konferanser bli en viktig arena for etterretningsoffiserer i Norge, når smittesituasjonen igjen muliggjør slike arrangementer.

På disse møteplassene vil etterretningsoffiserene ta kontakt med den de ønsker å rekruttere. De vil blant annet utgi seg for å være en ansatt ved en ambassade, en næringslivs- eller utdanningsinstitusjon. Deretter søker de gradvis å etablere en faglig og vennskapelig relasjon. De vil kartlegge hvilke tilganger den potensielle kilden har, og undersøke hvilke nettverk vedkommende tilhører og kan bli del av. Etterretningsoffiserens mål er å skape et avhengighetsforhold, der kilden tar imot belønning, føler seg presset eller forpliktet til å utføre oppdrag for etterretningsoffiseren.

Flere etterretningstjenester vil i 2021 forsøke å rekruttere personer gjennom sosiale medier. En kjent fremgangsmåte er at etterretningstjenesten tar kontakt og innleder en relasjon via et faglig rettet nettforum, for eksempel LinkedIn. Etterretningsoffiseren, eller en person denne styrer, kan for eksempel utgi seg for å være en utenlandsk fagekspert eller ansatt i et rekrutteringsbyrå. Over tid vil forholdet utvikle seg. Vedkommende vil kunne motta invitasjoner til ulike seminarer eller få i oppdrag å utarbeide skriftlige rapporter, artikler eller kronikker mot betaling. Samarbeidet vil imidlertid være styrt av den fremmede etterretningstjenesten, enten for å påvirke norsk meningsdannelse og beslutninger, eller for å få tilgang til sensitiv informasjon.

I 2021 vil norske borgere som oppholder seg i land med autoritære styresett bli forsøkt lokket eller presset av vertslandets etterretningstjenester til å utføre oppdrag for dem. Utenlandske borgere i Norge vil også kunne oppleve press fra sitt hjemlands etterretningstjeneste her i landet. Etterretningstjenester kan opptre mer direkte og truende når de forsøker å rekruttere egne lands borgere enn ved forsøk på å rekruttere nordmenn.

Påvirkning

Mange offentlige og private aktører i Norge tar beslutninger i enkeltsaker som får betydning for andre lands interesser. Flere av etterretningstjenestene som opererer her i landet, har som oppdrag

Nordområdene

I norsk politikk er strategier og prosesser knyttet til nordområdene et av de mest utsatte etterretningsmålene. Flere land har vedvarende ambisjoner om å styrke sin innflytelse og sikre sine næringsinteresser i nordområdene. Utenlandske etterretningstjenester arbeider derfor aktivt med å innhente informasjon og påvirke norske prosesser for fremtidig utvikling i nord. Konsekvensene kan være at disse landene får en urettmessig fordel når det gjelder utvinning av naturressurser, tilgang til teknologi eller andre kommersielle interesser.

Etterretningsvirksomhet i nordområdene kan svekke norske myndigheters handlingsrom. Trusselen vil fortsatt være størst fra russiske og kinesiske etterretningstjenester. Vi forventer at russiske etterretningstjenester vil fortsette sin kartlegging av sivil og militær infrastruktur i regionen. Kina og kinesiske aktører vil fortsette å prioritere sin langsiktige posisjonering i nordområdene, blant annet for fremtidig ressursutvinning. Vi forventer at begge statene vil forsøke å kjøpe eller etablere virksomhet på strategisk plassert eiendom i nord.

å påvirke slike beslutninger. Vi forventer at de vil videreføre sitt arbeid også i 2021.

De siste årene har vi sett eksempler på påvirkning og påvirkningsforsøk i enkeltsaker i Norge. PST har så langt ikke sett omfattende påvirknings- eller desinformasjonskampanjer mot politiske prosesser her i landet. Vi bør likevel være forberedt på at utenlandske etterretningstjenester vil kunne forsøke å påvirke opinionen og det politiske ordskiftet i Norge det kommende året.

Forsøk på påvirkningsoperasjoner kan ramme et bredt spekter av aktører i Norge. Dette omfatter blant annet befolkningen, politikere, næringslivsaktører og journalister, samt aktører innen embetsverket, fylker og kommuner, tenketanker og akademia. Geografisk og tematisk vil mål relatert til Nord-Norge, Svalbard og forsvars- og nordområdepolitikken være særlig utsatt.

> **Vi bør være forberedt på at utenlandske etterretningstjenester vil forsøke å påvirke opinionen og det politiske ordskiftet i Norge det kommende året.**

Som følge av Norges medlemskap i FNs sikkerhetsråd forventer vi en økning i etterretnings- og påvirkningstrusselen mot Utenriksdepartementet. Flere stater vil ha interesse av innsikt i norsk tilnærming til ulike saker som skal behandles i Sikkerhetsrådet, slik at de om nødvendig kan forsøke å påvirke standpunktene. Premissleverandører for norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk, som forskningsinstitutter eller humanitære organisasjoner vil også være utsatte mål for etterretnings- og påvirkningsaktivitet.

Påvirkningsforsøk kan ta ulike former. I Norge arbeider enkelte etterretningsoffiserer målrettet mot personer som har politisk innflytelse. Formålet er blant annet å påvirke utfallet av enkeltsaker. I vestlige land har fremmede etterretningstjenester også vært involvert i å spre desinformasjon, initiere svertekampanjer, samt spre rykter eller halvsannheter gjennom sosiale medier. Slike metoder kan være effektive i alt fra å påvirke enkeltsaker til å svekke tilliten til demokratiske prosesser.

Teknologi- og kunnskapsoverføring

Norske bedrifter, forskningsinstitusjoner og forskere forvalter kunnskap og utstyr som er ettertraktet i utviklingen av andre staters avanserte våpensystemer og masseødeleggelsesvåpen.

Flere stater vil i 2021 forsøke å anskaffe teknologi i Norge som de ikke har lov til å kjøpe, på grunn av eksportkontrollregelverket og vestlige sanksjoner. I tillegg vil noen stater utnytte norske utdannings- og forskningsinstitusjoner gjennom ulovlig kunnskapsoverføring. Russland, Kina, Iran og Pakistan vil utgjøre den største trusselen.

I landene som representerer en særskilt utfordring, er det som regel nære bånd mellom den sivile forskningen og militære forskningsprogrammer. Forskningsopphold i utlandet blir brukt for å sikre seg nødvendig kunnskap om utviklingen av slike våpenprogrammer. Både under og etter opphold i Norge kan forskere bli presset til å bruke, den kunnskapen de har erverv et til utvikling av militære våpensystemer. Skadepotensialet ved ulovlig kunnskapsoverføring er betydelig, spesielt i en tid med økende rivalisering mellom stormaktene og svekket internasjonal rustningskontroll. Dersom statene lykkes med å utvikle avanserte våpensystemer, vil det kunne påvirke trusselen mot Norge og våre allierte.

Norske virksomheter utvikler også teknologi og komponenter som har et militært flerbrukspotensial. Dette er varer som i utgangspunktet ikke er laget for militært bruk, men med egenskaper som gjør at de egner seg til dette. Som en oljenasjon med store fagmiljøer blant annet innen maritim sektor, har norske virksomheter en unik kompetanse innen forskjellige typer avansert undervannsteknologi.

Noen stater forsøker å omgå eksportkontrollregelverket i møte med norske bedrifter. Formålet er å skjule den reelle sluttbrukeren av varen. En metode er å operere med svært kompliserte selskapsstrukturer, strå- og frontselskaper, samt leverandørkjeder. En annen er bruk av uvanlige fraktruter før produktet når sin endelige destinasjon. Dette gjør arbeidet med å identifisere og avdekke brudd på eksportkontrollregelverket svært utfordrende. I slike tilfeller er myndighetene avhengige av at bedrifter tilegner seg kompetanse som gjør dem og samfunnet mindre sårbare.

Indikasjoner på ulovlige anskaffelser

Tror du at din bedrift kan være utsatt for et ulovlig anskaffelsesforsøk? Punktene nedenfor kan være indikasjoner på slik aktivitet:

- Du får begrenset informasjon om kjøper
- Kjøper gir begrenset informasjon om sluttbruker
- Bestillingen er uvanlig med hensyn til frakt og betaling
- Varene skal sendes til et lager, spedisjonsfirma eller en tollfri sone
- En etablert kunde ber om varer bedriften normalt ikke selger

En russisk diplomat ble utvist fra landet høsten 2020. En mann i 50-årene fra DNV GL ble siktet for å ha levert informasjon som kan skade grunnleggende nasjonale interesser, til en fremmed stat.

Politiadvokat Line Nygaard i PST møter pressen etter fengslingsmøtet for den spionsiktede.

FOTO: HEIKO JUNGE / NTB

Økonomiske virkemidler

Oppkjøp og investeringer i norsk næringsliv kan gi fremmede stater informasjon og innflytelse som det ikke er i Norges interesse at de har. I enkelte tilfeller hvor det er ulovlig å kjøpe informasjon eller teknologi fra en bedrift, kan det fortsatt være lovlig å kjøpe eierandeler i eller investere i selve bedriften. På denne måten vil fremmede stater likevel få tilgang til informasjonen og ikke minst muligheten til å dele den.

Økonomiske virkemidler kan derfor i visse tilfeller brukes til å nå mange av de samme målene som ulovlige etterretningsoperasjoner. For eksempel kan oppkjøp og investeringer i norske virksomheter bli brukt for å få innflytelse over norske beslutninger og prioriteringer. Dersom deler av drift og utvikling i norsk infrastruktur og nøkkelvirksomheter blir prisgitt andre lands politiske disposisjoner, vil Norge være sårbare for påvirkning og press. Vi ser blant annet hvordan enkelte land tilbyr virksomheter i Norge gunstige økonomiske avtaler av en slik art at de kan være vanskelig å avslå. Samtidig ligger det i slike tilbud en risiko for å sette seg i et ensidig avhengighetsforhold der en fremmed stat kan komme i en bedre posisjon til å presse norske beslutningstakere til å handle mot norske sikkerhetsinteresser. Dette er en trussel som vil kunne ramme beslutningstakere på alle nivåer i stat, fylke og kommune.

Kinesiske myndigheter har svært god adgang til å pålegge kinesiske bedrifter å handle i statens interesse. Bedriftene kan inngå ulønnsomme avtaler i utlandet for å skaffe myndighetene hjemme informasjon og innflytelse. De kan for eksempel kjøpe opp småbedrifter i forsvarsindustrien eller etablere leverandørforhold som gir innsikt i digital infrastruktur.

De fleste bedrifter er dårlig stilt mot konkurrenter som ikke må tjene penger. Det kan også være vanskelig for norske beslutningstakere, både offentlige og private, å avvise forretningstilbud som isolert sett er svært gunstige. De utenlandske aktørene vil ofte utnytte at beslutningen og gevinsten er lokal, mens kostnaden er nasjonal.

Covid-19 og etterretningstrusselen

Pandemien har både påvirket informasjonsbehovene og gitt et mulighetsrom for etterretningstjenester.

Enkelte staters etterretningstjenester har en vedvarende interesse for å finne sårbarheter i Norges krisehåndteringsevne. Slik informasjon er nødvendigvis enklere å identifisere i dag, enn i en normalsituasjon. Informasjonen kan brukes til å svekke, eller true med å svekke, norsk beredskap i en fremtidig konfliktsituasjon.

Etterretningstjenester vil utnytte reduserte digitale sikkerhetsmekanismer i hjemmekontorløsninger. Slike løsninger øker sannsynligheten for at nettverksoperasjoner vil lykkes.

Negative økonomiske konsekvenser og mulige konkurser i næringslivet kan gi andre stater flere muligheter til å gjennomføre strategiske oppkjøp i Norge. Slike virkemidler kan bli brukt for å øke en stats innflytelse i områder av strategisk verdi, eller for å tilegne seg sensitiv teknologi og informasjon.

Flyktningspionasje
Kina, Iran og andre autoritære stater bruker sine etterretningstjenester til å kartlegge og overvåke flyktninger og dissidenter som oppholder seg i Norge. Denne aktiviteten vil de videreføre i 2021. Formålet vil være å undergrave, nøytralisere eller eliminere politisk opposisjon.

> Enkelte medlemmer av eksilmiljøer i Norge kan bli utsatt for truende aktivitet i 2021.

Autoritære regimer vil bruke ulike metoder for å innhente informasjon om sine tidligere borgere i Norge. Blant annet vil de delta på arrangementer for eksilmiljøer og forsøke å infiltrere foreninger. I tillegg vil de overvåke bruk av sosiale medier for å samle informasjon om grupper og enkeltpersoner i Norge. Flere land bruker også sine offisielle representasjoner her i landet til å spionere på enkelte innvandrergrupper. Noen stater benytter også religiøse samlingssteder som en plattform for å innhente informasjon.

Norske virksomheter som forvalter informasjon om flyktninger og utlendinger vil også være utsatte mål for stater som søker slik informasjon her i landet. Etterretningstjenester vil blant annet forsøke å knytte seg til personer på innsiden av utlendingsforvaltningen, politiet og NAV, for å skaffe seg tilgang til relevante registre og databaser. Noen stater er i tillegg villige til å ta en betydelig risiko for å eliminere politiske motstandere som oppholder seg i utlandet. De siste årene har personer med tsjetsjensk og iransk bakgrunn blitt likvidert eller utsatt for drapsforsøk i Europa. Enkelte medlemmer av eksilmiljøer i Norge kan også være utsatt for truende aktivitet i 2021.

I Norge har vi også sett hvordan enkeltpersoner har blitt forsøkt forledet til å reise til et tredjeland. I dette tredjelandet har den fremmede etterretningstjenesten et betydelig større handlingsrom til å pågripe personene enn i Norge.

Politisk motivert vold – ekstremisme

Ekstrem islamisme og høyreekstremisme forventes fortsatt å utgjøre de største terrortruslene mot Norge i 2021. Det vurderes som mulig at personer i disse miljøene vil forsøke å utføre et terrorangrep i Norge det kommende året. Det er fortsatt svært lite sannsynlig at venstreekstreme vil forsøke å begå terrorhandlinger i 2021.

Trusselen fra ekstreme islamister

Det vurderes som mulig at ekstreme islamister vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge i løpet av 2021.

På slutten av fjoråret ble terrortrusselen fra ekstreme islamister skjerpet. Bakgrunnen for dette er den økte spenningen mellom ytringsfrihet og det mange muslimer opplever som krenkelser av islam.

Hvorvidt den skjerpede situasjonen vil vedvare, tilspisse seg eller avta gjennom 2021 avhenger av flere forhold. Blant annet om islam- og innvandringsfiendtlige grupper vil fortsette med handlinger som kan oppfattes som krenkende av muslimer, og hvorledes ekstreme islamister vil respondere.

Økt spenning i Europa vil påvirke trusselen også i Norge

Ekstreme islamister i Europa vil fortsatt utgjøre en trussel i 2021. Dette kan blant annet knyttes til debatten om ytringsfrihet i forbindelse med Muhammed-karikaturene, med påfølgende terroroppfordringer fra ISIL og al-Qaida.

Antall gjennomførte terrorangrep økte fra 2019 til 2020. Når man sammenholder gjennomførte og avvergede angrep, viser imidlertid tallene en liten nedgang fra 2019 til 2020. Det høye antall gjennomførte angrep i 2020 har sammenheng med at de fleste av disse angrepene i all hovedsak er utført med kniv, hugg- eller stikkvåpen. Slike angrep er vanskelige å fange opp i forkant og dermed vanskelig å avverge. Samtlige angrep som har blitt avverget de siste to årene, har blitt planlagt utført med skytevåpen og eksplosiver. De fleste av disse avvergede angrepene har også involvert flere gjerningspersoner.

Det er flere aktive ekstreme islamistiske nettverk i Europa. Disse består blant annet av returnerte fremmedkrigere, løslatte terrordømte og personer som fremdeles sitter fengslet. Trusselen i Europa det kommende året vil i første rekke komme fra personer i disse nettverkene, samt fra enkeltpersoner. Dette vil også påvirke trusselen Norge står overfor.

Gjennomførte og avvergede ekstreme islamistiske terrorangrep i Vesten 2019–2020

I 2020 ble det gjennomført 15 ekstreme islamistiske terroraksjoner i Europa, mens det i 2019 ble gjennomført 6. De fleste angrepene ble utført med svært enkle midler.

Det ble videre avverget 3 angrep i 2020, mens 15 angrep ble avverget i 2019. (Tallene er hentet fra PSTs database.)

Spenningen i Europa påvirker også trusselbildet i Norge.

Tusenvis demonstrerte i Frankrikes gater etter drapet på en fransk lærer som viste Muhammed-karikaturer i sin undervisning om ytringsfrihet. På plakaten står det: «Jeg er lærer».

FOTO: SOPA IMAGES / SIPAUSA / NTB

De europeiske nettverkene radikaliserer også nye personer til ekstremisme. Ekstreme islamister som løslates fra fengsel er i tillegg en bekymring i flere europeiske land med store ekstremistiske miljøer. Disse landene vil være særlig utsatte for mulige ekstreme islamistiske angrepsforsøk fremover.

Budskapet til ISIL og al-Qaida om at Vesten er i krig mot islam vil fortsatt mobilisere sympatisører i Europa. Karikaturdebatten, kombinert med et vedvarende ønske om å hevne Vestens militære intervensjoner i muslimske land, bidrar til å aktualisere deres budskap. Disse terrororganisasjonene vil fortsette å oppfordre sine sympatisører til å begå angrep mot Vesten, og særlig i Europa. Deres propaganda, sammen med aktiviteten i ulike ekstreme digitale nettverk, vil gi inspirasjon til nye terrorhandlinger i 2021.

Skjerpet trussel fra ekstreme islamister i Norge

Selv om Norge har en perifer plass i ISILs og al-Qaidas fiendebilde, er norske mål og interesser sentralt i fiendebildet til ekstreme islamister her i landet.

Forventer økt radikalisering [1] til ekstrem islamisme

Det er sannsynlig at det også i 2021 vil forekomme hendelser i Norge som ekstreme islamister vil oppleve som krenkende. Hendelsene vil utnyttes av ekstremister til å forsøke å radikalisere nye personer til ekstrem islamisme.

Gjentakende provokasjoner øker risikoen for at det vokser frem en ny generasjon ekstreme islamister. Omfanget av en eventuell økning er foreløpig vanskelig å estimere. Det kan imidlertid ta lang tid, opptil flere år, før en ser miljødannelser og utvikling av eventuell terrorintensjon hos enkelte.

Gjennom både tradisjonelle og sosiale medier vil hendelser som oppleves som krenkende for muslimer kunne spres raskt, til et stort publikum globalt. Vi har også eksempler på at bilder og videoer redigeres, for bevisst å skape inntrykk av at Norge er en nasjon som krenker islam. Slike falske fremstillinger kan bidra til at Norge får en mer fremtredende plass i fiendebildet til ekstreme islamister. Dette vil påvirke sannsynligheten for voldshandlinger mot norske mål og interesser.

Andre forhold kan bidra til skjerpet trussel

I tillegg til opplevde krenkelser vil fremdeles forhold knyttet til norsk militær tilstedeværelse i muslimske land, eller konflikter i muslimske land, kunne være drivkrefter som påvirker terrortrusselbildet det kommende året. Det samme gjelder debatter

[1] Radikalisering er prosessen der en person utvikler aksept for eller vilje til aktivt å støtte eller delta i voldshandlinger for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål.

og hendelser i Norge, som oppfattes å hemme religiøs utøvelse, og som kan forsterke oppfatningen om at Vesten er i krig mot islam. Videre vil større islamistiske terrorangrep i utlandet også inspirere til terrorplanlegging.

Ulike digitale ekstremistiske fellesskap, som opererer helt eller delvis løsrevet fra tradisjonelle terrororganisasjoner, har de siste årene fått en sentral rolle i terrortrusselbildet. Slike fellesskap er alt fra løst sammensatte og uforpliktende grupperinger til nettverk preget av tette sosiale bånd og høy sikkerhetsbevissthet blant brukerne. Dette er arenaer der vi erfarer at personer kan bli radikalisert til ekstrem islamisme og bli inspirert til å begå terrorhandlinger.

Til tross for europeiske myndigheters kampanjer for å slå ned propaganda på internett de siste årene, distribueres fortsatt 10–20 år gammel propaganda. Dette er propaganda som fremdeles har innvirkning på gjerningspersoner bak terrorangrep. Propaganda fra ISIL og al-Qaida rettes mot et stadig yngre publikum, på deres foretrukne digitale fora og i en form målrettet unge. Dette kan radikalisere personer fra yngre årskull i et større omfang enn vi har sett tidligere.

Norge har få returnerte fremmedkrigere og få fengslede ekstreme islamister, sammenlignet med mange andre europeiske land. Samtidig vil forbindelser mellom ekstreme islamister i Norge og likesinnede i Europa ha betydning for trusselbildet også her i landet. Særlig vil kontakten personer i Norge har til løslatte terrordømte og returnerte fremmedkrigere i Europa påvirke trusselen i Norge negativt.

Få nye fremmedkrigere, men fortsatt støttevirksomhet
I 2021 forventes det at få ekstreme islamister fra Norge vil reise som fremmedkrigere til konflikter i land som Syria, Afghanistan og Somalia. Manglende organisering og mottaksapparat i disse landene, samt at konfliktene for tiden har liten tiltrekningskraft, underbygger dette.

Norske ekstreme islamister vil imidlertid fortsatt støtte globale terrororganisasjoner, samt ekstremister i regionale konflikter de selv har en tilknytning til. Det foregår kontinuerlig innsamlingsaksjoner på ulike nettfora til støtte for ekstremister og terrorgrupper. Noe av aktiviteten skjer under dekke av å være ulike former for nødhjelp. I tillegg er det sannsynlig at det vil foregå innsamlingsaksjoner i enkelte moskeer og muslimske kultursentre, til støtte for ekstreme grupper. Slik innsamling kanaliseres ut av landet gjennom banker eller hawala [2].

[2] Hawala er et system for pengeoverføring og betaling over landegrenser. Det er et alternativ til bankvesenet og er basert på tillit og islamske tradisjoner.

Enkle angrep mot folkerike eller symbolske mål er mest aktuelt

Et eventuelt ekstremt islamistisk terrorangrep i Norge vil sannsynligvis gjennomføres av én til to personer. Gjerningspersonene vil mest sannsynlig enten forsøke å ramme folkerike mål i det offentlige rom med lave sikringstiltak eller symbolmål[3]. Så lenge smitteverntiltakene mot Covid-19 begrenser større folkeansamlinger, vil også mindre folkeansamlinger være aktuelle mål.

[3] Med symbolmål menes mål som kan knyttes til ekstreme islamisters ideologiske kjernesaker.

Utvelgelse av mål og handlemåte avhenger av flere faktorer. De mest aktuelle symbolmålene omfatter personer som assosieres med hån av islam samt politi- og forsvarspersonell i det offentlige rom. Kirker, synagoger, samt lignende forsamlingssteder er også aktuelle symbolmål.

Selv om gjerningen utføres alene, eller med én medspiller, har disse gjerningspersonene sannsynligvis vært i kontakt med andre meningsfeller. Digitale nettverk vil være sentrale både i radikaliseringsprosessen og i angrepsplanleggingen, og kan på mange måter erstatte terrororganisasjoners funksjoner.

> **Digitale nettverk vil være sentrale, og kan på mange måter erstatte terrororganisasjoners funksjoner.**

Gjerningspersonene vil sannsynligvis benytte lett tilgjengelige angrepsmidler som hugg- eller stikkvåpen samt kjøretøy. Videre kan en kombinasjon av disse brukes samtidig. Noen kan også planlegge å gjennomføre angrep ved å benytte skytevåpen og/eller hjemmelagde eksplosive innretninger (IED-er). Enkelte kan også ville bruke falske selvmordsbelter.

Angrep utført av én gjerningsperson med relativt enkle virkemidler mot lett tilgjengelige mål, kjennetegnes ofte av kort forberedelsestid. Det innebærer begrenset mulighet til å avverge angrep i forkant.

Trusselen fra høyreekstreme

Det vurderes fortsatt som mulig at høyreekstreme vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i Norge i 2021. Terrortrusselen kommer primært fra enkeltpersoner som har blitt radikalisert på ulike digitale plattformer. Høyreekstrem vold motiveres av et stadig mer mangfoldig ideologisk landskap. Dette vil prege utviklingen også i 2021. I tillegg har høyreekstremismen de siste årene blitt mer transnasjonal. Internasjonale hendelser vil også påvirke det norske trusselbildet.

Sannsynlig med økt radikalisering til høyreekstremisme

Det forventes at flere vil radikaliseres til høyreekstremisme i 2021. Kampsakene som frontes har større appell enn tidligere. Sentralt i fiendebildet til de høyreekstreme står muslimer, ikke-vestlige innvandrere, jøder, LHBT+[4], tradisjonelle medier samt myndigheter og politikere, oftest fra den politiske venstresiden.

[4] LHBT+ er en bokstavforkortelse for lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og andre seksuelle minoriteter og kjønnsminoriteter.

Flere forhold bidrar til å øke risikoen for høyreekstrem radikalisering. For det første ligger høyreekstreme ytringer og propaganda lett tilgjengelig på internett. For det andre har Covid-19 skapt større usikkerhet i samfunnet, blant annet knyttet til økonomi og arbeidsledighet. Sosial isolasjon kan bidra til at flere bruker tid på internett. Enkelte kan trekkes mot mer ekstreme fora.

Vi ser også at det blant flere høyreradikale og høyreekstreme er sårbarhetsfaktorer som rus, psykiatri, kriminalitet og tilpasningsproblemer. Dette gjør dem utsatt for radikalisering.

Høyreradikalt tankegods vurderes å ha et større potensiale for å tiltrekke seg sympatisører enn høyreekstrem ideologi. Erfaring viser at for flere kan tilstedeværelse på høyreradikale digitale fora fungere som en inngangsport til høyreekstremisme.

Digitale plattformer – en viktig arena for radikalisering

I 2021 er det sannsynlig at nordmenn vil delta i transnasjonale, voldsoppfordrende lukkede grupper på nett. Dette er arenaer vi vet kan bidra til at enkelte radikaliseres og videre inspireres til å begå terrorhandlinger.

Høyreradikale- og høyreekstreme vil fortsatt bruke nettet som den viktigste arenaen til å fronte sine ideer. Digitale plattformer har de siste årene lagt til rette for økt nettverksbygging, og denne utviklingen vil fortsette i 2021. Flere av disse plattformene vil fortsatt være åpent tilgjengelige. Enkelte vil

være samlingssteder for en voldelig, høyreekstrem motkultur som er i opposisjon til det etablerte, og mot opplevd politisk korrekthet.

Høyreekstrem ideologi blandes med memer, humor, klipp fra spill og filmer samt konspirasjonsteorier. På transnasjonale digitale plattformer vil kommunikasjon og deling av propaganda fremdeles skje i stort volum og i et raskt tempo, noe som skaper en gruppedynamikk. Kommunikasjon foregår anonymt og sensur forekommer i liten grad. Dette medfører at ekstremistisk propaganda normaliseres, og grupper i fiendebildet gradvis dehumaniseres.

Ekstremisme forkledd som humor bidrar til å ufarliggjøre ekstremistisk propaganda. Slik utviskes skillet mellom det virtuelle og det virkelig liv, noe som kan bidra til å senke voldsterskelen. Selv om mange som deltar på slike fora gjør dette primært av sosiale årsaker, kan retorikken og budskapet føre til at enkelte radikaliseres og inspireres til å begå terror.

Ytre høyre – en kilde til radikalisering

Ytre høyre er en samlebetegnelse for høyreradikale og høyreekstreme ideologier og har to sentrale kjennetegn: For det første ideen om at stat og folk skal være en enhet. Grupper som ikke regnes å tilhøre denne enheten anses som en trussel. For de andre er ytre høyre enten motstandere av demokratiet som styreform, eller så utfordrer de sentrale liberale verdier som demokratiet bygger på.

Det som skiller de høyreekstreme fra de høyreradikale, er deres syn på demokratiet og deres aksept for vold for å skape politisk endring. Høyreekstreme ønsker å avvikle demokratiet og aksepterer vold for å nå politiske mål. Dette gjelder imidlertid ikke for de høyreradikale. Både høyreekstreme og høyreradikale er imidlertid ofte skeptiske til myndighetene, som anses som korrupte.

Deltakelse i fysiske grupper kan også føre til radikalisering

Det forventes at fysisk nettverksbygging på tvers av landegrenser i regi av det ytre høyre vil gjenopptas når Covid-19-restriksjonene avtar. Her vil det knyttes kontakter mellom likesinnede fra flere land. Det er ofte høy sikkerhetsbevissthet i slike kretser. Enkelte kan radikaliseres i møtet med karismatiske meningsfeller og lederskikkelser.

Den nordiske motstandsbevegelsen (DNM) vil ikke vokse betydelig i 2021, og bevegelsen vil fortsatt ha liten støtte i det norske samfunnet. DNM har som langsiktig mål å innføre en nasjonalsosialistisk stat, og er den nynazistiske grupperingen i Norge som har vært mest aktiv de siste årene.

Både høyreradikale og høyreekstreme grupper vil i 2021 fortsette å gjennomføre handlinger som kan oppleves som krenkende for meningsmotstandere. Dette kan i seg selv påvirke risikoen for voldshandlinger. I tillegg kan også enkelte radikaliseres gjennom gruppenes rekrutteringsvirksomhet og aktiviteter, noe som kan øke voldspotensialet.

Økt polarisering vil kunne føre til voldelige sammenstøt også i 2021.
POLITI
POLITI
FOTO: JIL YNGLAND /NTB

Enkelte kan inspireres til høyreekstrem terrorplanlegging

I 2020 var det en betydelig nedgang i antall gjennomførte og avvergede høyreekstreme terrorangrep i Vesten, sammenlignet med 2019. Dette kan ha flere årsaker, som smitteverntiltak grunnet Covid-19 og forebyggende tiltak fra sikkerhetstjenester.

Det er sannsynlig at antall høyreekstreme terrorangrep i Vesten vil øke noe i 2021, sammenlignet med 2020. Flere radikaliserte til høyreekstremisme, kombinert med mulige triggerhendelser, øker sannsynligheten for terrorplanlegging.

Saker som høyreekstremister opplever som trusler mot den hvite rase og kultur kan mobilisere enkelte til terrorplanlegging. Slike saker kan eksempelvis være en oppfatning om at myndighetene bevisst skjuler negative sider ved innvandring, en oppfattet liberal innvandringspolitikk eller økt globalisering.

I tillegg vil større høyreekstreme terrorangrep i seg selv fortsette å inspirere andre til å planlegge terror. Mange drepte, kombinert med at gjerningspersonen selv publiserer propaganda der det oppfordres til terror (som et manifest, en angrepsvideo eller lignende), øker faren for at andre også forsøker å gjennomføre terror. Eksempelvis skapte angrepet på New Zealand i 2019 en kjedereaksjon av inspirerte angrep i flere land, deriblant i Norge.

PST har det siste året sett en økning i antall nordmenn som uttrykker forståelse for og støtte til høyreekstrem terror. Flere deltar i transnasjonale høyreekstreme digitale fellesskap der det oppfordres til terror. Opplevelsen av å tilhøre en global motstandsbevegelse gjennom digitale nettverk, kan senke terskelen for at enkelte vil forsøke å gjennomføre en terroraksjon.

Det knyttes en særlig bekymring til grupper som eksplisitt oppfordrer enkeltpersoner til fysisk kamp, og som understreker at det haster med å gjøre motstand. Såkalt akselerasjonisme tar eksempelvis til orde for å fremskynde (akselerere) en total kollaps av samfunnet ved hjelp av terror. Disse gruppene er av den oppfatning at en rasekrig mellom hvite og alle andre raser er nært forestående. Gjerningspersoner i flere høyreekstreme terrorangrep har vært inspirert av dette tankesettet.

Gjennomførte og avvergede høyreekstreme terrorangrep i Vesten 2019–2020

I 2020 ble det gjennomført 3 høyreekstreme terroraksjoner i Europa. I 2019 ble gjennomført 16 aksjoner.

Det ble videre avverget 7 angrep i 2020, mens tallet for 2019 var 14 avvergede terroraksjoner. (Tallene er hentet fra PSTs database.)

Enkeltpersoner som angriper mål i sitt fiendebilde er mest aktuelt

Eventuelle høyreekstreme terrorangrep vil mest sannsynlig komme fra enkeltpersoner, og rettes mot mål som inngår i det høyreekstreme fiendebildet. Selv om handlingen utføres alene, har gjerningspersonen sannsynligvis blitt radikalisert på internett. Her finnes et nettverk av meningsfeller globalt. Enkelte kan i tillegg også ha vært i randsonen av mer etablerte fysiske miljøer, både høyreradikale og høyreekstreme.

Det mest sannsynlige scenarioet er et masseskadeangrep rettet mot samlingssteder for personer av ikke-vestlig opprinnelse. Så lenge smitteverntiltakene mot Covid-19 setter begrensninger for større folkeansamlinger, kan også mindre folkeansamlinger være aktuelle mål.

> **Det mest sannsynlige scenarioet er et angrep rettet mot samlingssteder for personer av ikke-vestlig opprinnelse.**

Andre aktuelle mål er enkeltpersoner som høyreekstreme har i sitt fiendebilde. Dette kan for eksempel være representanter for norske myndigheter og politikere som oppfattes å legge til rette for innvandring og for at den hvite rase og kultur ødelegges. Den pågående Covid-19-pandemien, og det kommende stortingsvalget i 2021, kan forsterke dette fiendebildet. Videre er angrep mot moskeer, jødiske mål og LHBT+-personer aktuelle mål.

Sannsynlige angrepsmidler er skytevåpen, hugg- og stikkvåpen og improviserte eksplosive innretninger (IED-er).

Trusselen fra venstreekstreme

Det vurderes fortsatt som svært lite sannsynlig at venstreekstreme i Norge vil forsøke å gjennomføre terrorhandlinger i 2021. Vi forventer imidlertid at enkelte venstreekstreme fortsatt vil bruke vold mot personer de anser som høyreekstreme.

Fremdeles små venstreekstreme miljøer i Norge

De venstreekstreme miljøene i Norge vil i 2021 fremdeles bestå av et fåtall ekstreme grupper. Miljøene har få aktive tilhengere, og det forventes ikke at disse vil vokse betydelig i 2021. Covid-19 vurderes ikke å påvirke miljøene i Norge i særlig grad.

Venstreekstreme i Norge vil fortsette å ha kontakt med likesinnede i andre europeiske land, særlig i Norden. Miljøene i enkelte andre nordiske land har ofte en lavere voldsterskel, og kan bidra til å radikalisere miljøene i Norge til økt voldsutøvelse. internett muliggjør også informasjonsdeling og rekruttering på tvers av landegrenser.

Bekjempelse av høyreekstremisme fortsatt en samlende kampsak

Det er meget sannsynlig at venstreekstremister vil fortsette å markere sine politiske standpunkter gjennom spredning av propaganda, markeringer og motdemonstrasjoner. Dette gjelder i første rekke i saker som handler om kampen mot det bestående maktapparatet og det politiske ytre høyre. Det har vært et høyt aggresjonsnivå med voldelige sammenstøt i flere demonstrasjoner. Dette forventes å fortsette i 2021.

Det er meget sannsynlig at venstreekstreme vil fortsette å begå målrettede, politisk motiverte voldshandlinger mot høyreekstreme i 2021. Deler av miljøet kan mobilisere raskt. Enkelte venstreekstreme vil fortsette å gjennomføre forhåndsplanlagte voldshandlinger, konfrontasjoner og offentlige uthenginger av utpekte personer som de anser som høyreekstreme. Dette vil bidra til at polariseringen mellom miljøene videreføres og at potensialet for gjensidige voldshandlinger øker. Politiet inngår også i venstreekstremes fiendebilde og kan bli angrepet i forbindelse med demonstrasjoner.

Annen ekstremisme

Antistatlige strømninger vurderes å ha et potensiale for å radikalisere enkelte personer i Norge i 2021. Slike ideer fremmes i stor grad på digitale plattformer. De siste årene har det vokst frem strømninger som er ideologisk forankret i antistatlige og konspirasjonspregede teorier. Slike grupper er i vekst i flere europeiske land.

Det finnes ikke én overordnet ideologi for disse gruppene. En fellesnevner er imidlertid synet på statsmakten som illegitim, fordi statens lover og regler oppfattes å krenke den enkelte borgers frihet og suverenitet. Covid-19-tiltak vurderes også å ha en forsterkende effekt på disse strømningene. Konspirasjonsteorier knyttet til aktuelle nyhetssaker kan føre til trusler mot myndighetspersoner.

> De siste årene har det vokst frem strømninger som er ideologisk forankret i antistatlige og konspirasjonspregede teorier.

I flere europeiske land har det vært en vekst i radikale aktivistgrupper som fokuserer på klima-, miljø- og naturvernsaker. Flere av disse gruppene har økt antall aksjoner. Formålet har vært å påvirke politiske beslutningstakere til en mer miljøvennlig linje samt å skape offentlig oppmerksomhet rundt egne saker. De fleste aksjonene i Europa har vært ikke-voldelige. Sakene vurderes imidlertid å ha et potensial for å radikalisere personer også i Norge. Blant annet har vi erfart at lokalpolitikere og meningsmotstandere trues og sjikaneres i enkeltsaker knyttet til miljø- og naturvern. Enkelte kan utvikle en intensjon om å benytte vold for å støtte eller nå politiske mål.

Trusselen mot myndighets-personer

PST forventer en viss økning i antall trussel-hendelser mot myndighetspersoner i året som kommer. Det vurderes imidlertid som lite sannsynlig at myndighetspersoner vil utsettes for alvorlige, voldelige handlinger i 2021.

Økt antall trusselhendelser mot myndighetspersoner

Trusselen mot myndighetspersoner[5] i Norge har de siste årene vært stabil.[6] Det forventes imidlertid en viss økning av antall trusselhendelser i 2021. Dette skyldes i hovedsak uenighet med myndighetenes håndtering av Covid-19, en forventet økning i antall radikaliserte høyreekstremister og en økt eksponering av saker og politikere i forbindelse med valgkampen inn mot stortingsvalget 2021.

Hat mot norske myndigheter kan komme både fra personer som ikke har noen ideologisk forankring og fra personer som har tydeligere ekstremistiske sympatier. De fleste truslene mot norske myndighetspersoner kommer fra enkeltpersoner uten ekstremistisk tilhørighet. Flere av disse legger skylden for sin utfordrende livssituasjon på myndighetene. Personlige forhold og misnøye er en vel så stor drivkraft som ideologi og politikk. En potensiell voldsintensjon kan være vanskelig å forutse.

Det vurderes imidlertid som lite sannsynlig at myndighetspersoner vil utsettes for alvorlige, voldelige handlinger i 2021.

Politiske enkeltsaker kan føre til trusler

Vi forventer fortsatt et betydelig antall trusler mot norske myndighetspersoner som et resultat av myndighetenes håndtering av Covid-19. De omfattende smitteverntiltakene vil fremdeles utløse et stort omfang av hatefulle ytringer. Disse blir hovedsakelig fremsatt på nettet av psykisk syke personer uten noen klar politisk forankring. Blant personer som har ekstremistiske sympatier vil trusler mot myndighetspersoner særlig komme fra høyreekstreme. Myndighetene står sentralt i deres fiendebilde.

I forbindelse med stortingsvalget 2021 vil politikere bli mer eksponert i offentligheten, og enkeltsaker vil få større plass på dagsordenen. Det forventes derfor en økning i antall trusler under valgkampen.

Mer usikkerhet, langvarig økonomisk nedgang, opplevd tap av individuell frihet og økonomiske og sosiale problemer vil fortsette å inspirere enkelte til myndighetshat og fremsetting av trusler i 2021. Lokalpolitikere og offentlige ansatte forventes også å bli utsatt for trusler i forbindelse med saker knyttet til Covid-19.

Innvandringsspørsmålet har over tid vist seg å være en sak som særlig mobiliserer til trusler mot myndighetspersoner, både fra personer med og uten ideologisk forankring. Spesielt utsatte er myndighetspersoner som oppfattes å være innvandringsliberale, har muslimsk og/eller ikke-europeisk bakgrunn eller

[5] Myndighetspersoner defineres som medlemmer av kongehuset, regjeringen, stortingsrepresentanter og Høyesterett.

[6] I denne delen omtales trusselen mot myndighetspersoner fra ikke-statlige trusselaktører. Trusselen mot myndighetspersoner vil også behandles i vurderingen relatert til statlige trusselaktører.

Valgkampen inn mot stortingsvalget 2021 vil innebære en viss økning i trusselhendelser mot myndighetspersoner.

Spesielt utsatte er myndighetspersoner som oppfattes å være innvandrings-liberale, har muslimsk og/eller ikke-europeisk bakgrunn.

FOTO: STIAN LYSBERG SOLUM / NTB

som oppleves å bagatellisere de negative konsekvensene av innvandring.

Myndighetspersoner som forsvarer ytringsfriheten kan oppleve et økt omfang av trusler, spesielt dersom de oppfattes som forsvarere av opplevde religiøse krenkelser. Politikere som fremmer norsk militær deltakelse i konflikter i muslimske land, vil også være utsatt for trusler.

Klima- og miljøsaker, barnevernssaker samt avgiftsspørsmål antas også å være aktuelle politiske enkeltsaker som vil mobilisere til trusler i 2021.

Bred mediedekning av myndighetspersoner som er involvert i kontroversielle enkeltsaker, vil resultere i et økt antall trusler mot enkeltpolitikere i den perioden det er stor medieinteresse for saken.

Trusler mot myndighetspersoner og politikere er en trussel mot demokratiet

Hatefulle ytringer mot myndighetspersoner og politikere vil vedvare i 2021. Den store mengden av sjikane, personlig uthenging og trusler mot enkeltpersoner, særlig på sosiale medier, kan innebære store negative belastninger for nåværende og kommende politikere. I ytterste konsekvens kan dette føre til at enkelte avstår fra å være politisk aktive, at de passiviseres eller påvirkes til å ta beslutninger de ellers ikke ville tatt. Dette er en trussel mot demokratiet. Demokratiets grunnpilar er engasjement og deltakelse fra borgere samt tillit mellom ulike befolkningsgrupper og tillit til myndighetene. Statsråder, i tillegg til enkelte partiledere, vil som hovedregel være mer utsatte for trusler enn øvrige myndighetspersoner.

Bruk av nasjonal trussel-vurdering

Bruk av den nasjonale trusselvurderingen

I arbeidet med forebyggende sikkerhet kan en også søke mer informasjon på følgende nettsteder:

pst.no
politiet.no
nsm.no

Den nasjonale trusselvurderingen er en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs ansvarsområder i året som kommer. Hensikten er å skape en bevissthet om de mest alvorlige truslene mot Norge samt å gi beslutningsstøtte til det viktige forebyggende sikkerhetsarbeidet som virksomheter har ansvaret for. Den nasjonale trusselvurderingen må sees i sammenheng med andre trusler som også kan påvirke verdiene i egen virksomhet, for eksempel annen kriminalitet eller andre uønskede hendelser.

Bruk av den nasjonale trusselvurderingen ved vurdering av risiko:

- Det finnes flere tilnærminger for å beskrive risiko. Her ser vi på risiko som en kombinasjon av verdi, trussel og sårbarhet, der den nasjonale trusselvurderingen gir beslutningsstøtte til vurderingen av trusselen.

- En god verdivurdering gir grunnlag for å vurdere hvilke trusler som er relevante for egen virksomhet. Videre vil en verdivurdering beskrive hvordan trusselaktører kan påvirke verdier virksomheten har ansvaret for. I dette arbeidet er det også viktig å se på avhengigheter, også utenfor egen virksomhet. Dette danner grunnlaget for sårbarhetsvurderingen, som beskriver hvor sårbare verdier er overfor de identifiserte truslene og med tanke på å iverksette forebyggende og konsekvensreduserende tiltak.

- Basert på dette må det gjøres en risikovurdering av om virksomheten har et forsvarlig sikkerhetsnivå.

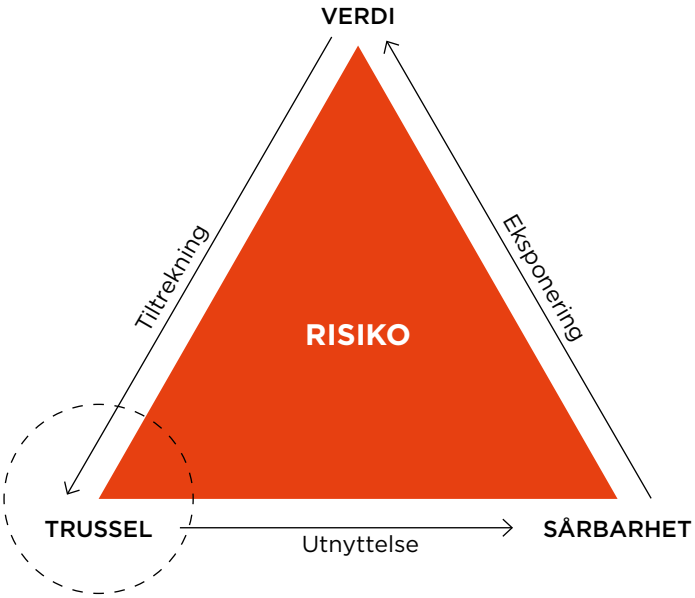

Eksempel 1
Statlig etterretningsvirksomhet
Den nasjonale trusselvurderingen beskriver statlig etterretningsvirksomhet og innsidetrusselen der det kan rekrutteres eller plasseres agenter i virksomheter for å få tilgang til informasjon, for å manipulere eller for å gjennomføre sabotasje. En slik trussel må operasjonaliseres av den enkelte virksomhet, og på grunnlag av kunnskap om lokale forhold må det beskrives hvordan en eventuell innsider kan få tilgang til de mest kritiske verdiene uten å bli oppdaget eller hindret. Videre må det vurderes hvilke risikoreduserende tiltak som kan iverksettes for å forebygge, oppdage eller redusere de mest alvorlige konsekvensene av denne type trussel.

Eksempel 2
Politisk motivert vold
Den nasjonale trusselvurderingen beskriver trusselen fra ekstreme personer og grupper, der enkle angrep med hugg- og stikkvåpen, kjøretøy, skytevåpen samt enkle improviserte eksplosiver er de mest aktuelle truslene. Virksomheter og ulike aktører med ansvar for sikkerhet må selv vurdere hvordan en slik trussel kan ramme dem. Etter en vurdering av trusselen basert på lokale forhold kan det vurderes om forebyggende tiltak skal iverksettes for å hindre eller forsinke en trusselaktør. Eventuelt om de mest alvorlige konsekvensene av et angrep kan reduseres ved for eksempel å ha planer for hurtig varsling til politiet og evakuering bort fra en trussel.

DESIGN OG ILLUSTRASJON: CREUNA / TRYKK: STAPLES

Politiets sikkerhetstjeneste
vww.pst.no